

PHILOLOGY AND LINGUISTICS

Громова Вікторія Олександрівна

доктор філософії, старший викладач

кафедри загального мовознавства та германістики

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Україна

ПОНЯТТЯ «РЕЗИЛЕНТНІСТЬ» У ПСИХОЛІНГВІСТИЦІ

На сучасному етапі розвитку інформаційних технологій і соціальних мереж виникає так звана підміна одних понять іншими, тим самим створюючи інформаційну прірву. Дані обставини не можуть не відобразитися на фізичному, соціальному і психологічному розвитку людини, зумовлюючи певні труднощі під час самого процесу життєдіяльності. Відповідно до чого виникає потреба звернутися до явища резилентності, що є пріоритетним напрямом у гуманістичній, позитивній психології та зокрема у психолінгвістиці.

Однією з перших спроб вивчення поняття “*резилентність*” було дослідження Е. Вернера за допомогою дослідної групи гавайських дітей у 1971 р. [11, р. 503 – 515]. Взагалі, за даними Дж. Річардсона, історію дослідження резилентності можна умовно розділити на три етапи, які він називав “хвилями”: якщо перша плеяда дослідників виявляє якості (тобто захисні фактори) осіб, які позитивно реагують на складні умови в їх житті, друга – розглядає резилентність у контексті боротьби зі стресором, труднощами і змінами у житті, то третя – вивчає мотивацію окремих осіб і груп, яка веде їх до самореалізації в житті [13]. Це підстави вважати, що ці механізми не обов’язково є успадкованими, а можуть бути розвинуті в будь-якої людини протягом життя, тобто можливість відновлюватися у стресових ситуаціях вважається передумовою прогресивного розвитку, зокрема загальної життєстійкості людини [2; 3; 4; 12].

Останні роки вивчення терміну резилентності характеризуються дослідженням не лише самого процесу, а й опису факторів резилентності, чинників позитивного результату адаптації та подальшої соціалізації.

Поняття “резилентність” (від англ. *resilience* – “пружність”, “еластичність”) потрапило до психології з фізики, де воно позначає “здатність твердих тіл відновлювати свою форму після механічного тиску” [6].

Показовим є те, що у публікаціях певних дослідників (М. Rutter, Е. Werner та ін.) термін “резилентність” розглядається у трьох векторах. Відповідно до *когнітивного біхевіоризму*, акцент спрямований на вивчення процесів емоційної регуляції поведінкових реакцій дітей у стресових ситуаціях, способів подолання їх з життєвими труднощами. Другий – *конструктивний підхід* – зосереджений на опануванні активної життєвої позиції людини. За даними, Д. Гелерштейна, резилентність має два компонента: фізичний і психологічний. При цьому *екологічний підхід* спрямований на подолання важких обставин життя саме соціальними факторами [2; 5; 6].

Необхідно також зважати на *характеристики* поняття “резилентність”: згідно з теоретичної позиції – це відповідно позитивні особистісні якості, стійка мотивація і успішна адаптація у складних життєвих ситуаціях, а з практичного досвіду – це буде супротив знищенню, тобто ефективний захист власної особистості під час сильного тиску оточуючого середовища; створення повноцінного, адаптованого життя під час складних умов тощо [2].

У межах **психолінгвістики** поняття “резилентність” є відносно новим, адже має дещо інше його наповнення, яке спрямовано на характеристику процесу(-ів) позитивної(-их) адаптації(-й) людини до важких життєвих обставин.

Відповідно до чого можливо визначити види резилентності, умовно класифікувавши їх.

1. Позитивна адаптація – це коли людина успішно, без труднощів пристосовується до нових умов соціуму та не відчуває психологічних труднощів;

2. Умовна адаптація демонструє групу так званого ризику, тобто репрезентує схильність особистості до виникнення певних труднощів і

бар'єрів, зокрема психологічних під час пристосування до життєвих обставин. Проте людина, незважаючи на деструктивні фактори, все одно поступово адаптується;

3. Негативна адаптація характеризується неможливістю пристосування особистості до нових умов життєдіяльності через певні психолого-фізіологічні проблеми.

“Резилентність” як особистісна якість розвивається у результаті взаємодії людини зі своїм оточенням та у конкретному соціальному оточенні, у результаті чого ця якість не може бути перманентною в умовах сьогодення, активного розвитку та життя. Це такий підхід, що розглядає життя як еволюційний процес, що передбачає існування декількох шляхів вирішення проблем [2].

Відповідно до адаптації визначено основні *фактори*, які сприяють розвитку та підтримці ризилентності у психолінгвістиці зокрема. Це – можливість побудови реальних планів і виконання цілеспрямованих дій для втілення в життя, позитивна самооцінка і впевненість у власних силах і здібностях, комунікативні навички та навички вирішення проблем; здатність управляти сильними мотиваціями і власними почуттями [2].

Отже, на сьогодні вивчення поняття резилентності є дуже актуальним, завдяки невпинному інформаційному прогресу, глобалізації та іншим соціальним явищам. Зокрема вважаємо, що явище резилентності застосовується для позначення саме динамічного процесу у контексті життєстійкості й адаптації. Перспективним є подальше опанування явища резилентності та особистісної адаптації різних вікових категорій, узагальнення нових стратегій і методів його опанування, які безперервно трансформуються.

Список джерел:

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. Серия: Мастера психологии. Изд. 3-е. СПб.: Питер, 2016. 288 с.
2. Быстрова Н.В., Дереча И.И., Мамонтова Т.С, Панфилова О.В., Селиванова О.А.

Изучение феномена резильентности: проблемы и перспективы. Мир науки педагогика и психология. 2020. № 3. Т. 8. С. Режим доступа: <https://mir-nauki.com/PDF/04PSMN320.pdf>.

3. Леонтьев Д. Многоуровневая модель взаимодействия с неблагоприятными обстоятельствами: от защиты к изменению. *Материалы III Международной научно-практической конференции.* 2013. Т. 1. С. 258 – 261.
4. Мадди С. Теория личности: сравнительный анализ. СПб.: Речь, 2002. 539 с.
5. Нагнибеда О.М. Разграничение понятий жизнестойкости, резилентности и стрессоустойчивости в условиях информационного общества. *Збірник матеріалів ві Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених “Наукова молодь – 2018”.* 2018. С. 100 – 106.
6. Психологическая резилентность. *Общая психология.* 2021. URL: <https://psyweb.global/database/knowledge/article-164-psihologicheskaya-rezilentnost>.
7. Ушаков К.М. Новое слово резильентность. *Директор школы.* 2016. № 7. С. 2 – 3.
8. Хамініч О.М. Резильєнтність: життєстійкість, життєздатність або резильєнтність? *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2016. № 6. Т. 2. С. 160 – 165.
9. Rutter M. Resilience in the face of adversity. *British Journal of Psychiatry.* 1985. V. 147. P. 598 – 611.
10. Werner E. Risk, resilience, and recovery: perspectives from the Kauai longitudinal study. *Development and Psychopathology.* 1993. V. 5. P. 503 – 515.
11. Maddi S.R. On hardiness and other pathways to resilience. *American psychologist.* 2005. V. 60. № 3. P. 261 – 262.
12. Richardson G.E. The metatheory of resilience and resiliency. *Journal of clinic psychology.* 2002. 58 (3). P. 307 – 321.